

Національна академія аграрних наук України (Київ, Україна)
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН (Чубинське, Україна)

**ДОКТОР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОР
В.Ю.НЕДАВА (1925-2009) – ВІДОМИЙ УЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ РОЗВЕДЕННЯ І СЕЛЕКЦІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН, ОРГАНІЗАТОР ДОСЛІДНОЇ
СПРАВИ У ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ**

(до 100-річчя від дня народження відомого вченого-селекціонера,
доктора сільськогосподарських наук, професора В. Ю. Недави)

**С. І. КОВТУН - перший заступник директора з наукової роботи,
доктор сільськогосподарських наук, професор,
академік НААН**

Чубинське, 2025



Володимир Юхимович Недава народився в сім'ї селянина-колгоспника 10 лютого 1925 р. в селі Чернещині Магдалинівського району на Дніпропетровщині. Закінчив 9 класів середньої школи і екстерном – Бабайківський сільськогосподарський технікум Царичанського району Дніпропетровської області. З серпня 1943 по травень 1946 року перебував у лавах радянських збройних сил, брав активну участь у визволенні Західної України, Польщі і Чехословаччини від німецько-фашистських загарбників. Демобілізувавшись у 1946 році з армії, поступив до Харківського зоотехнічного інституту, який закінчив у 1950 році з відзнакою, отримавши кваліфікацію вченого зоотехніка.

ПЕРІОДИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА В.Ю. НЕДАВИ

Виділено три періоди наукової діяльності доктора сільськогосподарських наук, професора В. Ю. Недави.

Закарпатський період (1950–1961)

Працював на Закарпатській ДСГДС як старший науковий співробітник, завідувач відділом тваринництва і заступник директора з наукової частини. Основні напрями наукової діяльності вченого, характерні для цього періоду – удосконалення бурої карпатської худоби. Вагомі здобутки – встановлення ареалу породи, її походження; вивчення екстер'єрно-конституціональних особливостей, закономірностей формування молочної та м'ясної продуктивності, складання першого перспективного плану племінної роботи з породою. За керівництва вченого створено племзавод бурої карпатської худоби, закладено дві генеалогічні лінії та виведено 16 родин.

- ▶ В. Ю. Недава у 1957 році захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук. Вперше розробив і запровадив оригінальний метод екологічного підбору на прикладі розведення бурої карпатської худоби, заснований на паруванні тварин гірського і низинного походження. Попередніми дослідженнями у цих тварин були виявлені істотні екстер'єрно-конституціональні відмінності. Такий підбір сприяв помітному підвищенню адаптивних і продуктивних якостей потомства.



Терезинський період діяльності (1961–1975)

Працював на базі Київської дослідної станції тваринництва «Терезине» на посадах старшого наукового співробітника, завідувача відділу скотарства та заступника директора з наукової роботи. Розробив основи поліпшення продуктивних і племінних якостей симентальської та чорно-рябої худоби при чистопородному розведенні та схрещуванні, а також виробництва яловичини за міжпородного схрещування. Основні зусилля спрямовувалися на вдосконалення генеалогічної структури племінного стада, виведення нових високопродуктивних ліній у симентальській породі. Найбільш важливі здобутки – методика оцінки племінних тварин за оплатою корму молоком, основи зростання жирномолочності симентальської худоби методом ввідного схрещування.

У 1972 році В. Ю. Недава захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук, присвячену розв'язанню актуальної проблеми підвищення жирномолочності симентальської худоби, у якій на значному поголів'ї довів можливість підвищення цього показника на 0,5–0,6% методом ввідного схрещування з помісними джерсейськими бугаями невисокої кровності.



Чубинський період діяльності (1975–1986)

Цей період пов'язаний з його керівництвом Українським науково-дослідним інститутом розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби (нині Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН).

Ключові напрями наукової діяльності вченого:

- організація матеріально-технічної бази інституту;
- постановка системних наукових досліджень з розведення та селекції, генетики та відтворення тварин.

Завдяки його цілеспрямованій діяльності створено експериментальну і племінну базу інституту, що сприяло розгортанню плідної наукової діяльності його колективу, запровадженню найбільш перспективних наукових розробок у племінні господарства.

- ▶ Колективом інституту за керівництва вченого розроблено і реалізовано програми великомасштабної селекції і стратегії розвитку тваринництва на основі досягнень генетики, клітинної та генної інженерії, сучасних біотехнологій; удосконалено методи оцінки племінної цінності тварин, раціонального використання бугаїв-лідерів породи; запроваджено автоматизовані інформаційні системи управління селекційним процесом у тваринництві; опрацьовано ефективні форми збереження та раціонального використання біорізноманіття сільськогосподарських тварин тощо.



РОБОЧІ БУДНІ ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ



Колектив Українського науково-дослідного Інституту розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби (1976). (1 ряд – зліва направо В. М. Щербаков, М. О. Котов, В. П. Буркат, В. Ю. Недава, В. М. Войтенко, М. Ф. Павліченко, В. П. Дем'янчук



Учасники Всесоюзного семінару по трансплантації ембріонів (1985).

Перший ряд зліва направо – Ф. І. Осташко, директор інституту – В. Ю. Недава, доктор Розеліус (ФРН), професор Хан (ФРН), проф. М. І. Сергєєв (Москва), проф. І. В. Кононов (Ленінград)

РОБОЧІ БУДНІ ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ



Комісія з вивчення результатів виведення чернігівського і придніпровського типів м'ясної худоби (третій справа – В. Ю. Недава)



Комуністичний суботник на будівництві тваринницького комплексу, дослідне господарство «Олександрівка» (1983).
Директор інституту В. Ю. Недава та Г. С. Шарапа

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

З 1986 року В. Ю. Недава – професор кафедри розведення сільськогосподарських тварин, а з 1989 року кафедри генетики Національного аграрного університету. Бере активну участь у підготовці висококваліфікованих фахівців-зооінженерів, розробленні навчально-методичних посібників. Під його науковим керівництвом виконали і успішно захистили кандидатські дисертації 12 осіб.

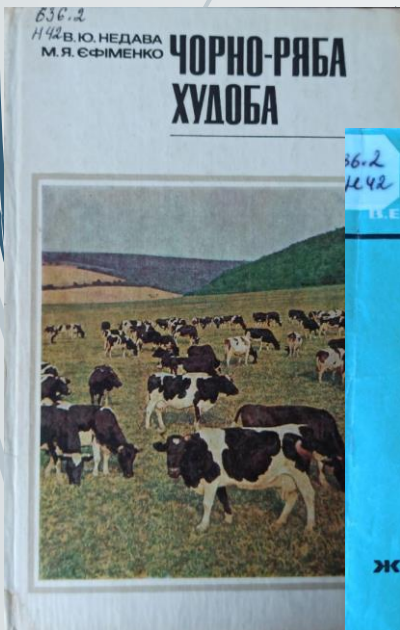


НАУКОВА СПАДЩИНА ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

Науковий доробок ученого – понад 200 наукових праць, які у більшості не втратили свого значення на сучасному етапі розвитку тваринництва. Це монографії, підручники, довідники, комплексні програми розвитку тваринництва, системи, програми та підпрограми селекції, методики, методичні рекомендації, інструкції, плани селекційно-племінної роботи, звіти про науково-дослідну роботу, державні книги племінних тварин, каталоги бугаїв-плідників, схеми селекції та ін.

Тематичні спрямування наукового доробку вченого

- ✓ планування та організація племінної справи;
- ✓ обґрунтування концепції розбудови спеціалізованого скотарства;
- ✓ запровадження інтенсивних технологій виробництва молока та яловичини;
- ✓ принципи теорії племінного добору та підбору тварин;
- ✓ вирощування, оцінка та раціональне використання плідників;
- ✓ основи зростання жирномолочності худоби;
- ✓ використання ефекту гетерозису в скотарстві та ін.



ОСНОВНІ НАУКОВІ ПРАЦІ ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

Недава В. Ю. , Єфіменко М. Я. Черно-ряба худоба. К.: Урожай, 1987. 141 с.

- ▶ Недава В. Е. Закономерности наследования роста и продуктивности при скрещивании симментальского скота с джерсейями. *Молочно-мясное скотоводство* : респ. межвед. тем. науч. сб. К.: Урожай, 1967. Вып. 10. С. 17-27.
- ▶ Недава В. Е. Повышение жирномолочности крупного рогатого скота. К.: Урожай, 1971. 148 с.
- ▶ Недава В. Е. Повышение жирномолочности симментальского скота при чистопородном разведении в племзаводе «Терезино». *Молочно-мясное скотоводство* : респ. межвед. тем. науч. сб. К.: Урожай, 1967. Вып. 8 : Вопросы повышения жирномолочности коров. С. 41-44.
- ▶ Недава В. Е. Состав молока коров симментальской породы и их помесей с джерсейскими быками. *Молочно-мясное скотоводство* : респ. межвед. тем. науч. сб. К.: Урожай, 1966. Вып. 4 : Вопросы повышения удоев и качества молока. С. 23-25.
- ▶ Недава В. Ю. Вплив поєднання батьків на жирномолочність потомства. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1971. № 5. С. 90–92.
- ▶ Недава В. Ю. Газообмін у помісей симментальської худоби з джерсейями. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. К., 1969. Вип. 16. С. 15-17.
- ▶ Недава В. Ю. Зв'язок жирномолочності корів з їх будовою тіла. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. К.: Урожай, 1971. Вип. 24. С. 42–45.
- ▶ Недава В. Ю. Методика оцінки племінної худоби за оплатою корму молоком. *Вісник аграрної науки*. 1965. № 11. С. 93-96.

ОСНОВНІ НАУКОВІ ПРАЦІ ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

- ▶ Недава В. Ю. Перспективні лінії бугаїв симентальської породи на Київщині. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1967. № 11. С. 108–113.
- ▶ Недава В. Ю. Рекорд прижиттєвої продуктивності корів. *Тваринництво України*. 1966. № 3. С. 44-46.
- ▶ Недава В. Ю. Як створити стадо для доїння машинами. *Тваринництво України*. 1974. № 3. С. 14-15.
- ▶ Недава В. Ю., Бусол Л. М. Успадкування ознаки оплати корму молоком у корів симентальської породи. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. К.: Урожай, 1971. Вип. 27. – С. 3–5.
- ▶ Недава В. Ю., Головатюк Н.Й. Прогнозування росту великої рогатої худоби. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1975. № 10. С. 77–81.
- ▶ Недава В. Ю. Головатюк Н. Й. Строки отелення корів та їх молочна продуктивність. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. К.: Урожай, 1975. Вип. 39. С. 47–50.
- ▶ Недава В. Ю., Паланський В. І. Поліпшення молочної худоби методом ввідного схрещування. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1974. № 1. С. 95-99.
- ▶ 24. Недава В. Ю. Петруша І. С. Перетравність корму і обмін речовин у помісей симентальської худоби з джерсеями. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. Вип. 17. К.: Урожай, 1969. С. 16–19.
- ▶ 25. Недава В. Ю., Погребняк П. Л., Підвальний А. М. Ваговий і лінійний ріст кіанських помісей. *Молочно-м'ясне скотарство* : респ. міжвід. тем. наук. зб. Вип. 36. К.: Урожай, 1974. С. 8–12.

СЕЛЕКЦІЙНА СПАДЩИНА ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

Не менш вагомою є селекційна спадщина В. Ю. Недави, він є співавтором бруї карпатської (1972), української м'ясної (1993) та української чорно-рябої молочної (1995) порід великої рогатої худоби та їх структурних формувань.



НАГОРОДИ ТА ДЕРЖАВНІ ВІДЗНАКИ ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Ю.НЕДАВИ

В. Ю. Недава нагороджений двома медалями «За бойові заслуги», медалями «За звільнення м. Праги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні», «За трудову доблесть», «За доблестний труд во знаменованіе 100-летия со дня рождения В. И. Ленина», «25 років Перемоги», «50 років Збройних сил», «30 років Перемоги», орденами «Червоної Зірки» та «Знак пошани».





ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!!!